

Vážení čtenáři,

číslo časopisu *Školská fyzika*, které právě otevíráte, se již na první pohled výrazně liší od všech jeho předcházejících osmadvaceti sešitů. Každý z nich byl totiž souborem nejvýše několikastránkových sdělení věnovaných dílčím fyzikálním, fyzikálně-historickým či fyzikálně-didaktickým tématům, případně doplněným informacemi o fyzikálních soutěžích, odborné literatuře apod. Číslo, jež nyní držíte v ruce, naproti tomu obsahuje jenom dva značně rozsáhlé, sice víceméně monotematické články, které však pokrývají vždy velmi širokou oblast. Jeho vydání ovšem v žádném případě neznamená definitivní odklon od zavedeného tradičního členění časopisu, ani nějaký zásadní přelom v redakční politice tohoto periodika. Základním krédem a ctizádostí redakce *Školské fyziky* totiž je, a také do budoucna trvale bude, přinášet jejím čtenářům – především učitelům fyziky na základních a středních školách – inspirativní příspěvky co nejvyšší kvality, zajímavosti a samozřejmě i bezprostřední praktické užitečnosti pro jejich práci. A právě tyto nejpodstatnější požadavky obě nevyzpykle dlouhá pojednání, podle názoru redakce, vrchovatou měrou splňují.

Fyzika elementárních částic, jejímž dosavadním vrcholem je tzv. standardní model mikrosvětva, je jednou z nejbouřlivěji se rozvíjejících částí současné fyziky. A přestože objevy na tomto poli zcela přirozeně vzbuzují obecný zájem, jejich vysvětlení nespécialistům je nadmíru obtížné. Hlavní důvod spočívá v neobyčejně technické, matematické i pojmové náročnosti tohoto živého, velice rozsáhlého oboru. Odborníci, navyklí na vysoce specializovanou vzájemnou komunikaci, nebývají většinou ochotni (a mnohdy ani schopni) informovat o předmětu své práce méně kompetentní přemýšlivé zájemce způsobem, který by pro ně byl stravitelný. Na druhé straně však poznatky této značně exkluzivní disciplíny může stěžít kvalifikovaně tlumočit autor, jenž se o nich sám dozvídá jen z druhé ruky. V důsledku toho jsou nejen představy běžného vzdělance o fyzice částic, ale začasť rovněž příslušné učebnicové formulace (o encyklopedických, popularizačních či dokonce magazinových pramenech ani nemluvě) jen fragmentární a zpravidla velmi zkreslené. Redakci *Školské fyziky* se podařilo získat svrchované erudované, pečlivé, přehledné shrnutí dosavadní historie, dnešního stavu a očekávaných perspektiv fyziky částic, které je přitom napsáno s nevšední vstřícností ke čtenáři, u něhož se předpokládá jen solidní základní fyzikální rozhled. Poněvadž jde o zcela mimořádný text, jenž nemá v české literatuře obdoby, neváhala mu také věnovat zcela mimořádné místo na stránkách tohoto časopisu.

Druhým avizovaným příspěvkem je již téměř dvacet let stará, stále však aktuální – a v současných českých poměrech nepochybně čím dál potřebnější – obecná úvaha o základních otázkách přírodovědného vzdělávání. V našem prostředí, tolik náchylném na nekritické přebírání a následně nekompromisní prosazování cizích vzorů – jednou odtud, podruhé odjinud – je snad užitečné upozornit na to, že i v momentálně adoraném západním světě existují také jiné názory na problematiku vzdělávání než u nás dnes hlučně nastolované podproblémy *společenské objednávky, standardizace, nových vyučovacích cílů pro nově tisíciletí* nebo *pokročilých didaktických technologií*. Není jistě žádným zvláštním objevem, že nejnásze se kopírují věci povrchní, nejméně pracné, ale také nejméně hodnotné a že při takovém přístupu, pro něž jsou typické neustálé reformy věeho, co ve školství vůbec existuje, lze snadno více pokazit než napravit.

Sestavovatelé tohoto výjimečného čísla je chápou i jako určitý pokus. Pokus, jehož smyslem je jednak nabídnout čtenářské obci *Školské fyziky* obsáhlejší stať zpracovávající důkladně, přehledně a srozumitelně širší obecně zajímavou nanejvýš současnou fyzikální problematiku, jednak jí předložit k zamyšlení a k eventuelní diskusi neběžný pečlivě zformulovaný názor na trvale aktuální téma způsobu fyzikálního vzdělávání či přírodovědného vzdělávání vůbec. Případně zopakování podobného redakčního počínu, který by snad bylo možno, vzhledem k datu vydání, označit za vánoční, bude záviset na vaší – tedy čtenářské – odezvě.

V Plzni a Brně 8. 11. 2001

redakce časopisu
Školská fyzika